

Norge i Europa

REGJERINGENS ARBEIDSPROGRAM
FOR SAMARBEIDET MED EU

2017

Utenriksdepartementet

Innhold

Viktige forhandlinger i 2017	4
Storbritannias uttreden av EU	4
EØS-midlene	4
Handel med landbruksprodukter	4
TTIP	4
Norsk deltakelse i tilsyn og byråer	5
Økt konkurransekraft og verdiskaping	5
Ny vekst og bedre rammebetingelser	5
Interesser på finansmarkedsområdet	6
Skatteomgåelse	6
Delingsøkonomien	6
Et digitalt indre marked	7
Bedre regelverksutforming	7
Sirkulær økonomi	8
Markedsadgang for fisk	8
Velordnet arbeidsliv og bærekraftige velferdsordninger	8
En fremtidsrettet og helhetlig forbrukerpolitikk	8
Trygg mat i et helhetlig perspektiv	9
Bedre kvalitet i forskning og utdanning	9
Grenseløs utdanning	9
Forskning for fremtiden	9
En ambisiøs klima- og energipolitikk	10
Økt trygghet og sikkerhet	11
Utenriks- og sikkerhetspolitikk	11
Stabilitet og samarbeid i EUs nærområder	12
Indre sikkerhet og beredskap	12
Demokrati og menneskerettigheter i Europa	13
En helhetlig migrasjonspolitik	13
Styrking av yttergrensekontrollen	13
Flyktninger og asylsøkere	13
Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland	14
Samarbeid om integrering	14

Innledning

Norge samarbeider tett med EU og EUs medlemsland. Vi deler et felles verdigrunnlag, og vi deler i stor grad de samme utfordringene Europa står overfor. Derfor må vi arbeide sammen for å løse disse. Vi samarbeider fordi det er i vår nasjonale interesse og fordi det bidrar til å lette omstillingen i norsk økonomi.

EØS-avtalen er det viktigste avtaleverket vi har med våre europeiske partnere. Avtalen gir norske bedrifter og borgere tilgang til EUs indre marked og sikrer oss like rettigheter og konkurransevilkår, trygghet og forutsigbarhet.

En hel generasjon har vokst opp med muligheten til å ta utdanning, arbeide og etablere seg fritt i hele EØS-området med lik rett til trygdeytelser og helsebehandling. Samarbeid med europeiske partnere om forskning og innovasjon bidrar også til vekst og sysselsetting. Likevel kan vi ikke ta EØS-avtalen for gitt – den må mer enn noen gang forklares, forstås og forsvares. Vi må hegne om EØS-avtalen, og gjennom målrettet og systematisk arbeid sikre et fortsatt velfungerende EØS-samarbeid. Det tjener både oss og EU.

Regjeringens EU-strategi for perioden 2014 – 2017 angir hovedlinjene i norsk europapolitikk. Strategien har fem satsingsområder hvor regjeringen vil gjøre en særskilt innsats for å fremme norske interesser i utviklingen av europeisk politikk og regelverk før det vedtas i EU: økt konkurransekraft og verdiskaping, bedre kvalitet i forskning og utdanning, en ambisiøs klima- og energipolitikk, en helhetlig migrasjonspolitikk og økt trygghet og sikkerhet. Arbeidsprogrammet for samarbeidet med EU inneholder regjeringens hovedprioriteringer og viktigste saker i oppfølgingen av strategien i 2017.

Dette inkluderer konstruktive forhandlinger og diskusjoner med EU og våre EØS/EFTA-partnere Island og Liechtenstein om innlemmelse av nytt regelverk i EØS-avtalen. Arbeidet med å redusere etterslepet av vedtatte rettsakter som ikke er tatt inn i avtalen har fortsatt høyeste prioritet. Samtidig er regjeringen opptatt av at regelverket ikke medfører unødvendige byrder og at nye regler kun innføres når det er nødvendig.

Vi vil bidra til å styrke vår felles yttergrense og videreutvikle Schengen-samarbeidet, og samarbeide tett med EU for å møte trusselen fra terror og grenseoverskridende organisert kriminalitet. Endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet i og rundt Europa gjør at vårt samarbeid med EU på det utenriks- og sikkerhetspolitiske feltet blir stadig viktigere.

Norge har i 2017 formannskapet i det nordiske regjeringssamarbeidet. Satsing på «Norden i omstilling» skal bidra til at de nordiske landene styrker felles nordisk konkurransekraft og evne til bærekraftig omstilling. Gjennom «Norden i Europa» er ambisjonen å videreutvikle det europapolitiske samarbeidet på strategisk viktige områder som klima og miljø, energi og digitalisering. Disse to satsingsområdene understreker den tette koblingen mellom politikk- og regelutviklingen i EU og EØS og det kontinuerlige arbeidet med å fjerne hindre for vekst i Norden.

Europapolitikken er et nasjonalt lagarbeid. Regjeringen vil fortsette arbeidet med en åpen dialog og en inkluderende europapolitikk. Vi håper at arbeidsprogrammet for 2017 kan være et nyttig verktøy for alle som er opptatt av utviklingen i Europa og hvordan vi best kan bidra, samtidig som vi ivaretar Norges interesser i vårt samarbeid med EU.

Frank Bakke-Jensen
EØS- og EU-minister

Viktige forhandlinger i 2017

Storbritannias uttreden av EU

Storbritannia og EU har to år på å forhandle frem en utmeldingsavtale etter at Storbritannia har utløst artikkel 50 i Traktaten om den europeiske union. Forhandlinger om Storbritannias fremtidige forbindelser med EU vil følge et separat spor. Dersom en permanent avtale ikke er på plass når Storbritannia trer ut av EU, er det viktig å få på plass overgangsordninger.

Norge er ikke part i de kommende utmeldingsforhandlingene, men vi blir direkte berørt av forhandlingene og utfallet av disse. Norges interesser er å opprettholde et best mulig handelspolitisk samarbeid med Storbritannia og best mulig adgang til det britiske markedet, samtidig som EØS-avtalen og øvrige avtaler Norge har med EU ivaretas.

Regjeringen har en løpende politisk dialog og uformell kontakt med Storbritannia, EUs øvrige medlemsland og EUs institusjoner. Norge ønsker muligheten til å bli inkludert i felles løsninger mellom EU og Storbritannia på områder som berører det indre marked. Også for EU er det viktig med et fortsatt velfungerende EØS-samarbeid, og EU-siden har reagert positivt på regjeringens ønske om en tett dialog og gode konsultasjonsordninger under de kommende forhandlingene.

Regjeringen har igangsatt et analyse- og kartleggingsarbeid for å belyse ulike sider ved Storbritannias uttreden av EU og konsekvenser for norske interesser i ulike sektorer. Dette følges opp i 2017 etter hvert som det foreligger mer informasjon og man ser hvilke scenarier som avtegner seg.

EØS-midlene

Avtalen om en ny finansieringsperiode (2014 – 2021) ble undertegnet med EU i mai 2016 og innebærer at Norge sammen med Island og Liechtenstein skal bidra med 2,8 milliarder euro til de 15 minst velstående landene i EU. Rammeavtaler med Romania, Slovakia og Bulgaria om bruken av midlene ble signert høsten 2016. Avtalene er innrettet for å bistå mottakerlandene med å håndtere sentrale sosiale og økonomiske utfordringer og for å legge til rette for tettere samarbeid med Norge på en rekke områder. I 2017 vil regjeringen fremforhandle rammeavtaler med de øvrige mottakerlandene.

Regjeringen vil fortsette å ha fokus på å stimulere til vekst gjennom innovasjon, forskning, utdanning og økt mobilitet i det europeiske arbeidsmarkedet. Videre skal EØS-midlene bidra til å styrke Europas energisikkerhet og bidra til en offensiv klima- og miljøpolitikk. Avtalen åpner i tillegg for politi- og justissamarbeid mellom Norge og mottakerlandene, inkludert felles innsats for å håndtere Europas migrasjonsutfordringer. Vi vil fortsette støtten til rom. Det samme gjelder sivilt samfunn gjennom opprettelse av egne NGO-fond i alle mottakerland. Regjeringen vil videre arbeide for at midlene skal bidra til å ytterligere styrke forholdet mellom Norge og mottakerlandene.

Handel med landbruksprodukter

Norge innledet i 2015 en ny forhandlingsrunde med EU om handel med landbruksprodukter, med sikte på å liberalisere handelen, i henhold til prosedyren som følger av EØS-avtalen (artikkel 19). To forhandlingsrunder er gjennomført i 2016. Forhandlingene vil bli videreført i 2017. Regjeringen vil bidra til at avtalen ivaretar Norges samlede interesser på en best mulig måte.

TTIP

Siste forhandlingsrunde mellom EU og USA om en frihandels- og investeringsavtale (TTIP) fant sted i oktober 2016. Som følge av valget i USA, er det uvisst når forhandlingene vil kunne komme i gang igjen. Norges deltakelse i det indre marked og vår handel med USA innebærer at vi vil bli direkte påvirket av en slik avtale. Regjeringen følger utviklingen og vil videreføre dialogen med EU og USA. Norsk

Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) overleverte i november 2016 en uavhengig rapport til regjeringen om hvilke konsekvenser en avtale kan få for Norge. Rapporten vil være et viktig bidrag til regjeringens videre arbeid med å vurdere hvilke veivalg som kan være aktuelle for Norge.

Norsk deltakelse i tilsyn og byråer

I EU overlates stadig mer av utviklingen og oppfølgingen av felles regelverk til byråer og tilsyn med økende grad av formell vedtaks- og håndhevingskompetanse. Det er viktig for Norge å delta i byråenes arbeid. Deltakelse kan imidlertid by på utfordringer både knyttet til overføring av myndighet fra nasjonalt til europeisk nivå og til EØS-avtalens to-pilarstruktur.

Norge, Island og Liechtenstein ble i 2014 enige med EU om prinsippene for EØS-tilpasninger til EUs finanstilsynssystem. Etter forhåndsamtak fra nasjonalforsamlingene i EØS/EFTA-statene og EUs råd i løpet av sommeren 2016, ble de nødvendige EØS-komitébeslutningene tatt 30. september 2016.

Det pågår samtaler med EU om vilkårene for norsk tilslutning til blant annet energibyrået ACER og ekombyrået BEREC. Begge organene er viktige for norske interesser. Regjeringens målsetting er å fullføre disse prosessene i 2017.

Regjeringen vil arbeide for at samarbeidet mellom nasjonale konkurransemyndigheter i EU utvides til å omfatte EØS/EFTA-landene Norge, Island og Liechtenstein, slik at konkurransereglene i EØS-avtalen håndheves mest mulig likt med reglene i EUs traktater.

Økt konkurransekraft og verdiskaping

Ny vekst og bedre rammebetingelser

Behovet for omstilling i norsk økonomi krever tiltak for å skape vekst og øke konkurranseevnen. For å lykkes, er vi avhengig av å samarbeide tett med våre naboland og av et felles europeisk regelverk som sikrer reell konkurranse og like rammebetingelser for norsk næringsliv.

Regjeringen støtter EUs strategi for et mer velfungerende indre marked. Strategien omfatter handel med varer og tjenester, offentlige innkjøp, bedriftsetableringer og utfordringer knyttet til nye forretningsmodeller innen tjenestesektoren. Kommisjonen presenterte i 2016 forslag på nær halvparten av områdene i strategien og har som mål at resterende forslag legges frem i 2017. Norge følger løpende opp tiltakene nasjonalt og overfor EU i form av innspill til relevante saker.

Regjeringen vil følge opp Kommisjonens varslete initiativ knyttet til konkurransesituasjonen i det indre transportmarkedet, herunder kabotasje. Norge sendte høsten 2016 sammen med flere andre europeiske transportministre brev til EUs transportkommissær om temaet.

EUs maritime politikk er av stor interesse for Norge, og vi har mange sammenfallende interesser. Kommisjonen la frem en havmelding i november 2016. I løpet av våren 2017 vil regjeringen legge frem sin havstrategi og en melding til Stortinget om hav i utenriks- og utviklingspolitikken. Disse dokumentene vil være viktige for det videre samarbeidet med EU om blå vekst og øvrige havspørsmål.

Norge deltar aktivt i Kommisjonens kartlegging, analyse og videreutvikling av det europeiske markedet for forsvarsmateriell, inkludert evalueringen av direktivet om forsvars- og sikkerhetsanskaffelser.

Kommisjonen la i oktober 2016 frem en ny romfartsstrategi. Strategien omhandler EUs romfartsprogrammer og infrastruktur, og fokus rettes mot næringsutvikling og de muligheter som tilgang til romfartsdata og -tjenester skaper. EU er en stadig viktigere aktør for europeisk

romvirksomhet. Det er derfor viktig at Norge følger med på utviklingen i EU, også når det gjelder mer overordnede, strategiske diskusjoner som ikke omfattes av EU-samarbeidet vi allerede deltar i.

Regjeringen fortsetter oppfølgingen av Kommisjonens luftfartspakke. Det gjelder særlig målet om å bedre konkurranseevnen for europeiske flyselskaper i det internasjonale markedet og de nye forretningsmodellene og dynamikken som globaliseringen skaper, samt revisjon av EASA-forordningen og kommende regelverk om droner.

Bruk av ny teknologi i transportsektoren, herunder digitalisering og intelligente transportsystemer (ITS) står også sentralt i regjeringens arbeid i 2017. Vi vil blant annet følge med på Kommisjonens arbeid med tilrettelegging for markedsintroduksjon av selvkjørende kjøretøy. Regjeringen vil følge opp EUs strategi for lavutslippsmobilitet, inkludert revisjon av direktivet for veiprising og det europeiske bompengerregelverket.

Kommisjonen ønsker å styrke europeisk samarbeid om å utvikle og gjenbruke metodevurderinger av nytt medisinsk utstyr, legemidler og organisering av tjenestene i helsesektoren. Vurderingene skal bidra til en mer effektiv helsetjeneste. Kommisjonen la i oktober 2016 frem en veikart og offentlig høring om det videre arbeidet, og regjeringen vil at Norge skal delta i dette arbeidet.

Det er positivt at EU vektlegger å sikre god balanse mellom arbeid og familieliv og å legge til rette for økt deltagelse av kvinner i arbeidslivet. Samtidig er det viktig at sosiale rettigheter ivaretas i arbeidet med ny vekstpolitikk. I 2016 spilte Norge og Island inn sine erfaringer. Når Kommisjonens varslete tiltak legges frem, vil de bli fulgt opp videre.

Interesser på finansmarkedsområdet

Regelverk for EØS/EFTA-landenes deltakelse i EUs finanstilsyn ble innlemmet i EØS-avtalen i september 2016, etter at Stortinget på forhånd hadde gitt sitt samtykke. Norge jobber nå aktivt sammen med Island, Liechtenstein og EU-siden med å redusere etterslepet i gjennomføring av EØS-relevant regelverk på finansmarkedsområdet.

Regjeringen vil arbeide for at reglene for kapitalkrav for banker ikke svekkes, og at land som ønsker det får adgang til å videreføre nasjonale krav som bidrar til god soliditet i banksektoren. Utlån fra forsikringsselskaper og banker bør behandles mest mulig likt ved beregning av soliditetskrav. Ut fra hensyn til finansiell stabilitet mener vi det er viktig at vertsland kan stille krav til utenlandske bankers virksomhet gjennom filial.

Målet med handlingsplanen for kapitalmarkedsunionen er å bedre adgangen til kapitalmarkedet for små og mellomstore bedrifter. Vi vil fortsatt arbeide for at Norges erfaringer med regulering av obligasjonsmarkedet kan komme til nytte i dette arbeidet.

Skatteomgåelse

Norge vil fortsatt støtte EUs pågående arbeid for å snevre inn muligheter for skatteomgåelse og uthuling av skattegrunnlaget. EU og Norge forhandler nå om en avtale som er direkte fokusert på å forhindre internasjonal merverdiavgiftsvindel. Avtalen vil styrke samarbeidet mot profesjonell merverdiavgiftsvindel som ofte opptrer ved internasjonal handel med varer og tjenester.

Delingsøkonomien

Kommisjonen presenterte i juni 2016 en omfattende analyse av og retningslinjer for delingsøkonomien. Kommisjonen stiller seg generelt positiv til de mulighetene som ligger i delingsøkonomien og understreker delingsøkonomiens bidrag til effektiv utnyttelse av ressurser og bærekraftig utvikling. Etableringsforhold og markedsadgang, arbeidsforhold, forbrukerrettigheter og skatt er temaer som særlig tas opp. Kommisjonen varsler ingen nye lovgivende tiltak på EU-nivå.

Medlemslandene, og dermed også EØS/EFTA-landene, oppfordres til å vurdere og eventuelt revidere eksisterende nasjonalt regelverk i henhold til veiledningen.

I mange medlemsland er det igangsatt omfattende arbeid for å klargjøre hvilken status de nye tjenestene har etter gjeldende lover og regler, og oppklare utydigheter i de relevante lovverkene. Delingsøkonomiutvalget, som skal avgi sin rapport i begynnelsen av februar 2017, har som del av sitt mandat å følge og ta hensyn til relevante deler av EUs arbeid med delingsøkonomien.

Det er et viktig hensyn at nasjonal lovgivning harmoniserer slik at de ulike plattformene møter like drifts- og konkurransevilkår. Det er derfor viktig at Norge følger opp Kommisjonens veiledning, men også holder øye med hvordan andre land forholder seg til dette temaet, slik at fragmentering av regelverkene knyttet til delingsøkonomi i EØS-området i størst mulig grad unngås. Delingsøkonomiens utvikling i Norden vil bli løftet fram av Norge på en konferanse i regi av Nordisk ministerråd i Oslo i mai.

Et digitalt indre marked

Digitalisering av samfunnet og et indre marked for digitale tjenester står sentralt i EUs strategi for å fremme vekst og sysselsetting. Kommisjonen har nå lagt frem om lag to tredeler av forslagene, de resterende er ventet tidlig i 2017. En av Regjeringens hovedprioriteringer er at Norge skal være en del av det digitale indre markedet i Europa, og EUs strategi dannet et viktig utgangspunkt for stortingsmeldingen Digital agenda for Norge som ble lagt fram i 2016. Norge følger de pågående prosessene i EU tett og vil bidra aktivt med forslag og synspunkter i tråd med norske interesser.

EU vedtok våren 2016 en ny personvernforordning. Regjeringen har startet arbeidet med innlemmelse i EØS-avtalen. Dette arbeidet vil fortsette utover i 2017. Regjeringen jobber i den forbindelse for å sikre norsk deltakelse i det nye europeiske datatilsynet (European Data Protection Board).

Regjeringen støtter utviklingen av standard avtaleverk, sertifiseringer og felles databehandleravtaler på europeisk nivå, for å legge til rette for effektiv og trygg bruk av skytjenester, både for offentlig og privat sektor.

Kommisjonens forslag til et revidert felleseuropeisk rammeverk for elektronisk kommunikasjon skal stimulere konkurransen som driver for investeringer, bidra til utbredt tilgang til og bruk av høyhastighetsnett i hele EU, styrke det indre marked og styrke forbrukerrettighetene. Det er viktig at regelverket sikrer at Norge og Norden fortsatt kan være langt fremme når det gjelder å utvikle og ta i bruk nye og innovative ekomtjenester.

Regjeringen skal arbeide for at EUs pågående reform av reglene for opphavsrett finner rett balanse mellom hensynet til rettighetshavere og hensynet til allmennhetens behov for informasjon, kunnskap og kultur. Regjeringen er særlig opptatt av å verne om det nordiske avtalelisenssystemet. På dette området ønsker vi å videreføre vårt tette samarbeide med andre nordiske land.

Bedre regelverksutforming

Regjeringens mål om en enklere hverdag for norske borgere og bedrifter er tett knyttet til regelforenkling på europeisk nivå. Kommisjonen har innført nye metoder for å sikre kvaliteten på nytt regelverk, og en fremgangsmåte for å gjennomgå og oppdatere eksisterende lovgiving (REFIT). Metodene er av stor betydning for Norge, ettersom mange norske lover er utledet fra europeiske regler. Forenklingsarbeidet må ikke svekke standardene på områder som helse, miljø, forbrukervern og mattrygghet.

Regjeringen vil sørge for at vi bruker mulighetene under Kommisjonens nye rutiner for regelverksutforming til å gi innspill når nytt EU-regelverk utarbeides og bidra med konkrete forslag når EU gjennomgår eksisterende regelverk. Norge er invitert til å delta på et møte i REFIT-plattformen i mars 2017.

Sirkulær økonomi

EUs tiltakspakke for sirkulær økonomi omfatter en handlingsplan med 54 tiltak og forslag til endret avfallsregelverk. Planen er sektorovergrepene og fellesnevneren for de ulike elementene er ressurseffektivitet. Regjeringen vil medvirke i oppfølgingen av relevante deler av planen, i samarbeid med næringsliv og lokale og regionale myndigheter.

Norge vil i 2017 prioritere å påvirke EUs plaststrategi, som blant annet vil inkludere marin forsøpling og mikroplast. Vi vil også bidra til EUs arbeid med å se regelverket for avfall, kjemikalier og produkter i sammenheng. Begge strategiene ventes mot slutten av året.

Markedsadgang for fisk

EU-markedet tar to tredeler av all norsk sjømateksport. Eksportverdien i 2016 var mer enn 60 milliarder kroner. Sjømatnæringen møter fortsatt høye tollbarrierer på viktige produkter i EU og en rekke tollfrie kvoter som bidrar til å begrense handelen og muligheten til å bearbeide produkter i Norge. Den nye avtalen mellom Norge og EU om markedsadgang for fisk som ble inngått 2016 vil bidra til å bedre handelsbetingelsene for næringen. Regjeringen vil fortsette arbeidet for å sikre frihandel for sjømat til EU-markedet.

Velordnet arbeidsliv og bærekraftige velferdsordninger

Arbeidskraft fra andre EU/EØS-land bidrar til vekst og verdiskaping i Norge. Regjeringen ønsker å bidra til at tiltak for arbeidsmobilitet fremmer et ordnet arbeidsliv, likebehandling av EØS-borgere og bærekraftige norske velferdsordninger. Kommisjonen la frem forslag til endringer av trygdeforordningen i desember 2016. Regjeringen vurderer løpende hvilken virkning arbeidsinnvandring kan ha for norske velferdsordninger og vil vurdere tiltak innenfor det handlingsrommet EØS-avtalen gir.

EU vedtok i 2016 å etablere en europeisk plattform for å styrke samarbeidet for å bekjempe svart arbeid. Norge deltar aktivt i tråd med regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet.

Kommisjonen la i 2016 fram forslag til endringer i utsendingsdirektivet. Intensjonen med forslaget er å nedfelle et prinsipp om lik lønn for likt arbeid på samme sted, det vil si mer likebehandling mellom utsendte arbeidstakere og nasjonale arbeidstakere. Regjeringen følger nøye med på denne saken.

Våren 2016 lanserte Kommisjonen en høringsprosess rundt en skisse til pilaren for sosiale rettigheter som skal ta hensyn til samfunnsmessige endringer i Europa og til endringer i arbeidslivet. Regjeringen har sammen med de andre nordiske land gitt en felles kommentar og vil fortløpende vurdere behovet for innspill til pilaren og initiativ som kan komme i etterkant.

En fremtidsrettet og helhetlig forbrukerpolitikk

Trygge og velinformerte forbrukere er en forutsetning for samhandel, verdiskaping og vekst i Europa. Regjeringen ønsker å medvirke i utviklingen av en god og balansert europeisk forbrukerpolitikk. Økende netthandel og omsetning av digitalt innhold øker behovet for mer og bedre felles regelverk for forbrukervern og styrket og samordnet håndheving. Delingsøkonomien medfører også utfordringer. Regjeringen legger særlig vekt på arbeidet med produkters sikkerhet og holdbarhet, og forbrukerrettigheter knyttet til feil og mangler ved kjøp av varer og tjenester, inkludert regler om lengden på reklamasjonsfrister.

Trygg mat i et helhetlig perspektiv

Mattryggheit er viktig, både for den enkelte forbruker og for samfunnet generelt. Det samme gjelder forsvarlig bruk og merking av legemidler. Kommisjonen oppdaterte høsten 2016 sitt veikart for arbeidet mot antimikrobiell resistens og har varslet en ny EU-strategi i 2017. Regjeringen har ambisiøse mål for det internasjonale arbeidet mot antibiotikaresistens og samarbeider tett med EU, spesielt når det gjelder folkehelse, dyrehelse og regelverket for veterinære legemidler.

EØS/EFTA-landene er nå klare til å ta inn EUs økologiregelverk fra 2007 i EØS-avtalen, og vi vil arbeide for å innlemme regelverket i avtalen snarest mulig. Et revidert økologiregelverk forventes ferdigstilt i 2017. Dette må vurderes og følges opp av Norge.

Kommisjonens forslag til nytt gjødselregelverk er svært ulikt dagens norske regelverk på området. Norge har et nært samarbeid med de øvrige nordiske land om oppfølging av dette forslaget. EU har lenge jobbet med å utvikle vitenskapelige kriterier for hormonforstyrrende stoffer. Norge er kritisk til forslag til kriterier for biocider og plantevernmidler, og forslaget vil bli fulgt tett opp i 2017.

Revisjon av drikkevannsdirektivet er en prioritert oppgave for Kommisjonen i 2017. Norge støtter at regelverket i fremtiden i større grad baseres på en risikobasert tilnærming, slik også Verdens helseorganisasjon anbefaler i sin plan for vannsikkerhet.

Bedre kvalitet i forskning og utdanning

Grenseløs utdanning

Kunnskap og ferdigheter hos enkeltmennesker er avgjørende for vellykket omstilling i norsk økonomi. Utdanningssystemet skal blant annet sette folk i stand til å tenke nytt, skape arbeidsplasser og delta i fremtidens arbeidsmarked.

Kommisjonen la fram en ny kompetansepolitisk agenda i juni 2016. Formålet er å sikre at personer utvikler en god og sammensatt kompetanse, slik at de kan oppfylle sitt potensial, og slik at man gjør det beste ut av humankapitalen, som i siste instans vil øke sysselsetting, konkurransedyktighet og vekst i Europa. Regjeringen arbeider med en nasjonal strategi for kompetansepolitikken. Kommisjonen ventes å legge fram forslag til revidert moderniseringsagenda for høyere utdanning våren 2017. Regjeringen har formidlet norske synspunkter inn mot Kommisjonens arbeid.

Regjeringen har ambisiøse mål for norsk deltakelse i utdanningsdelen av Erasmus+. Deltakelse i programmet skal bidra til å nå målene i norsk utdanningspolitikk, til kvalitetsutvikling, og til å styrke det internasjonale utdannings samarbeidet på alle nivåer. I 2017 setter Kommisjonen i gang en midtveiseevaluering av programmet. I tillegg til at norske aktører kan delta i evalueringsprosessen, vil Norge utarbeide en nasjonal rapport som skal spilles inn til Kommisjonen. Regjeringen vil benytte midtveiseevalueringen til å fremme norske synspunkter på utviklingen av neste programperiode fra 2021.

Forskning for fremtiden

Deltakelse i EUs programmer for innovasjon og forskning hever kvaliteten i norsk forskning og stimulerer til nyskaping. Det er regjeringens målsetting at forskningsmiljøer og næringsliv i Norge når opp i konkurransen om Horisont 2020-midler, i tråd med regjeringens strategi for forsknings- og innovasjonssamarbeidet med EU.

Vi skal bidra til utviklingen av EUs neste rammeprogram for forskning og innovasjon etter 2020, slik at fremtidens satsninger i Europa også bidrar til å utvikle norsk og europeisk forskning og nærings- og samfunnsliv. Regjeringen vil sende et første norsk innspill om neste rammeprogram tidlig i 2017 og følge opp med ytterligere innspill senere.

En ambisiøs klima- og energipolitikk

Energiunionen er en sentral del av EUs klima- og energipolitikk frem mot 2030. EU ønsker å fremme energisikkerhet, bærekraft og konkurransevne i EUs energisektor gjennom tiltak og initiativ innenfor fem hovedområder: Sikker energiforsyning, et integrert energimarked, redusert og mer effektiv energibruk, reduksjon av klimagassutslipp ved avkarbonisering av økonomien, samt forskning, innovasjon og utvikling på energifeltet.

De siste par årene har Kommisjonen gjennomført høringer og foreslått tiltak innenfor hvert av de fem satsningsområdene, ikke minst i 2016 som ble regnet som "the year of delivery" for energiunionen. Regjeringen har fortløpende spilt inn norske synspunkter i denne prosessen, og vil fortsette å gjøre dette når forslagene nå skal diskuteres i Rådet og Europaparlamentet.

Kommisjonen har kommet med omfattende forslag, som berører alle deler av EUs klima- og energipolitikk. Det foreslås blant annet et revidert kvotedirektiv, et nytt fornybardirektiv, revisjon av markedsregelverket og en helt ny rettslig mekanisme i form av et styringssystem for energiunionen. En fullstendig oversikt over forslagene fra Kommisjonen finnes i arbeidsprogrammets vedlegg.

Norge har sterke interesser knyttet til utviklingen av det indre energimarkedet, og regjeringen viderefører den tette dialogen med EUs institusjoner og medlemsland om utviklingen av energiunionen. Det er i norsk interesse at energimarkedene fungerer godt og at infrastrukturen for gass og elektrisitet i EU forbedres. Gass er viktig for energisikkerheten i Europa, gir reduserte utslipp når det erstatter kull og kan balansere kraftsystemene når fornybarandelen øker. Nærmest all eksisterende og planlagt infrastruktur for kraftutveksling fra Norge går til EU-land, og denne infrastrukturen knytter Norge til det europeisk kraftmarkedet. Regjeringen arbeider også for at satsing på CO₂-håndtering bør være en viktig del av EUs energiunion.

Initiativene som fremmes under energiunionen berører EØS-relevant regelverk knyttet til det indre energimarkedet. Initiativene under energiunionen vil også berøre energieffektiviseringsdirektivene, som regjeringen har ansett for å være i grenseområdet for hva som må innlemmes i EØS-avtalen. Det jobbes med å innlemme eksisterende energieffektiviseringsdirektiv og bygningsenergidirektiv med tilpasninger. Det samme gjelder for tredje energimarkedspakke.

Under energiunionen fremmes det også forslag knyttet til regelverk som hittil ikke har blitt ansett EØS-relevant. Myndighetene vil ta stilling til og behandle initiativene etter alminnelige EØS/EFTA-prosedyrer under EØS-avtalen.

EU har forpliktet seg til å redusere utslippene av klimagasser med minst 40 prosent i 2030 sammenlignet med 1990. Norge har vedtatt et tilsvarende mål for utslippsreduksjoner som EU, og ønsker å samarbeide med EU om felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene for 2030.

EUs kvotesystem står sentralt i oppfyllelsen av både EUs og Norges utslippsforpliktelser mot 2030. Omlag femti prosent av Norges klimagassutslipp er omfattet av kvotesystemet, som dekker utslipp fra både landbasert industri, petroleumsvirksomhet og luftfart. Det pågår forhandlinger om revidert kvotedirektiv for perioden 2021-2030, herunder mulige strukturelle endringer som kan redusere kvoteoverskuddet og bidra til en kvotepris som i større grad fremmer omstilling og teknologiutvikling.

Norge har over tid vært opptatt av et velfungerende kvotesystem, og vil fortsette å følge aktivt med på dette arbeidet i 2017.

Ved en felles oppfyllelse av klimaforpliktelsene for 2030 vil Norge og EU fra 2021 også samarbeide om utslippsreduksjoner i de ikke-kvotepliktige sektorene, som blant annet omfatter transport, jordbruk, avfall og bygg. EUs innsatsfordelingsforordning og regelverket for skog og annen arealbruk vil dermed også bli relevant for Norge. Kommisjonen la fram forslag til regelverk på disse områdene i juli 2016.

Kommisjonens forslag til innsatsfordelingsforordning fastsetter nasjonale mål for utslippskutt i ikke-kvotepliktig sektor. Norge fikk her et foreløpig utslippsreduksjonsmål på 40 prosent fra 2005 til 2030 med samme adgang til samarbeid om utslippsreduksjoner mellom land som EUs medlemsland. I Kommisjonens forslag til regelverk for skog og andre landarealer forpliktet landene til at utslippene fra skog- og arealbrukssektoren ikke skal overstige opptaket, etter nærmere fastsatte regneregler. Regelverket vil få betydning for omfanget av Norges klimaforpliktelse.

Norge har levert innspill til de ulike elementene i EUs klimarammeverk og vil fortsette å jobbe for at EUs vedtar et regelverk med god miljøintegritet og som samtidig ivaretar norske interesser. Dialogen med Kommisjonen om Norges måltall og andre forhold og formaliteter knyttet til en avtale om felles oppfyllelse med EU vil videreføres og intensiveres i 2017. Regjeringen har åpnet for at avtalen med EU om en felles oppfyllelse av klimaforpliktelsen for 2030 kan inngås under EØS-avtalens protokoll 31 om samarbeid utenfor de fire friheter.

Transport er den viktigste kilden til utslipp i ikke-kvotepliktig sektor. Norge støtter EUs arbeid for strengere utslippskrav rettet mot kjøretøyprodusenter. Forslaget til et nytt revidert fornybardirektiv for tiden etter 2020 kan også få følger for norsk transportsektor, blant annet gjennom vektleggingen av alternativ energi og bærekraftig biodrivstoff. Her vil blant annet arbeidet med en styrking av EUs bærekraftkriterier bli viktig.

Norsk deltakelse i Green Growth Group, en uformell sammenslutning av EU-land som ønsker en ambisiøs klimapolitikk og et stramt kvotesystem, gir gode muligheter for å fremme norske interesser og synspunkter på den europeiske arenaen.

Klima og energi er et av satsingsområdene for EØS-midlene i perioden 2014-21. Regjeringen vil bruke EØS-midlene strategisk for å støtte mottakerlandenes innsats innenfor dette området.

Økt trygghet og sikkerhet

Utenriks- og sikkerhetspolitikk

Endringer i det sikkerhetspolitiske landskapet i og rundt Europa innebærer at samarbeidet med EU og EUs medlemsland blir stadig viktigere for Norge. Dette samarbeidet vil stå sentralt i regjeringens melding til Stortinget om veivalg i norsk sikkerhetspolitikk, som skal legges fram våren 2017.

Regjeringens prioriteringer på det utenriks- og sikkerhetspolitiske feltet samsvarer i stor grad med anslaget i EUs globale strategi, som ble lagt fram i 2016. Regjeringen vil i 2017 videreutvikle samarbeidet med EUs institusjoner og sentrale medlemsland på områder av felles interesse, som stabiliseringsinnsats i Europas sørlige nabolag, forholdet til Russland, samarbeidet i Arktis og utviklingen på Vest-Balkan og i regionen som omfattes av EUs østlige partnerskap. Regjeringen vil prioritere norsk deltakelse i EUs sivile og militære operasjoner hvor vi har særlige forutsetninger og ressurser for å bidra.

Sentrale EU-land tok i 2016 initiativ for å øke tempoet i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid. Dette er også et sentralt element i EUs globale strategi. Norge vil følge den videre utviklingen på dette området tett.

Norge skal bidra til at europeisk sikkerhets- og forsvarssamarbeid fungerer godt. EU og Nato må utfylle hverandre og forsterke hverandre gjensidig. De to organisasjonene vedtok i 2016 en felleserklæring om styrket samarbeid. Regjeringen vil i 2017 arbeide for at erklæringen følges opp med konkrete tiltak og initiativer.

Regjeringen vil videreføre samarbeidet med EU om å utvikle forsvarsmateriell i fellesskap. Det vil styrke Europa som en relevant og strategisk aktør, også innenfor Nato. Vi ønsker også å delta i EUs forsøksprogram for forsvarsrelatert forskning og utvikling.

Stabilitet og samarbeid i EUs nærområder

Norge skal være en aktiv deltaker i EU-programmer som kan bidra til en bærekraftig utvikling i nord, som Horisont 2020 og Interreg. I 2017 vil de nordiske land og regionene i nord være sentrale deltakere i EUs nye initiativ, Arctic Stakeholder Forum. Forumet skal foreslå hvordan man best kan utnytte EUs midler til forskning og utvikling.

Stabilitet og utvikling øst i Europa og på Balkan er viktig for europeisk sikkerhet og velferd. Norsk økonomisk støtte til Eurasia prioriterer de tre landene som har inngått assosieringsavtaler med EU (Ukraina, Georgia og Moldova) og skal støtte opp om disse landenes europeiske integrasjon. Regjeringen vil videreføre dialogen med EUs institusjoner og medlemsland om samarbeidet med disse landene, samt andre virkemidler, som restriktive tiltak overfor Russland.

Tilpasning til EU er en av de viktigste drivkreftene for reformer i mange av EUs naboland. Konsultasjoner med EUs institusjoner og medlemsland er viktige forutsetninger for Norges innsats i disse landene. Det økonomiske samarbeidsprogrammet for land på Vest-Balkan skal være tilpasset EUs innsats i området. Håndtering av flyktninger og migranter vil også i 2017 være et sentralt element i Norges engasjement i regionen.

Indre sikkerhet og beredskap

Regjeringen vil bidra til å styrke vår felles yttergrense og videreutvikle Schengen-samarbeidet. Norge har i 2016 vært med på å utforme regler for bedre kontroll av EU- og EØS-borgere på yttergrensen og mandat for et styrket europeisk grense- og kystvaktbyrå (Frontex), samt nye regler for personvern i politi og påtalemyndighet. I 2017 vil regjeringen prioritere å gjennomføre disse reglene på en effektiv måte. Samtidig skal vi bidra til å utvikle et nytt europeisk system for reiseopplysninger og reisetillatelser for visumfrie tredjelandborgere, og delta i forhandlingene om EUs inn- og utreiseprogram for å registrere tredjelandborgere og fornying av Schengen-informasjonssystemet.

Regjeringen vil samarbeide tett med EUs institusjoner og medlemsland for å møte trusselen fra terror og grenseoverskridende organisert kriminalitet. Samarbeidet spenner fra tiltak mot rekruttering av fremmedkrigere og økt kontroll med personer som krysser Schengens yttergrense, til tiltak for å øke nettsikkerheten og bekjempe IKT-kriminalitet, samt utveksle informasjon mellom politi og påtalemyndigheter. Regjeringen vil også arbeide for at Norge fortsatt skal være tett tilknyttet og delta i Europol-samarbeidet.

Regjeringen viderefører samarbeidet med EU om å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme, gjennom å delta i nettverk på embetsnivå og i den uformelle ministergruppen hvor erfaringer knyttet til forebygging av terror diskuteres jevnlig.

Det skal være lett å gi og motta hjelp over landegrensene ved terroranslag, naturkatastrofer og andre alvorlige ulykker. Regjeringen vil fortsette samarbeidet knyttet til EUs samordningsmekanisme for sivil beredskap og krisehåndtering. Gjennom jevnlig nordisk kontakt bidrar Norge til å utvikle det regionale rednings samarbeidet, i tråd med EUs overordnede politikk.

Norsk tilknytning til EUs samarbeid for å overlevere mistenkte og domfelte mellom europeiske land (den europeiske arrestordre) vil effektivisere og styrke den gjensidige tilliten i det strafferettslige samarbeidet med EU. Norge, Island og EU har forhandlet frem en tilslutningsavtale, og Stortinget har godkjent norsk deltakelse. Regjeringen vil fortsette arbeidet for en snarlig ikrafttredelse av avtalen mellom partene.

Demokrati og menneskerettigheter i Europa

Regjeringen vil arbeide for at tiltak for å håndtere den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa ikke i seg selv undergraver de verdier og prinsipper de er ment å forsvare, som ytringsfrihet, forsamlingsfrihet, personvern og likebehandling.

EØS-midlene skal bidra til å fremme menneskerettigheter, demokrati og rettsstatsprinsipper i Europa. Det nedfeller regjeringen i alle avtaler Norge inngår med mottakerlandene om bruken av midlene. Stortingsmeldingen om menneskerettighetene som mål og middel i utenriks- og utviklingspolitikken danner utgangspunktet for arbeidet. Vi prioriterer å styrke sivilsamfunnet, ytringsfriheten og uavhengige medier, og å beskytte menneskerettighetsforkjempere og andre utsatte grupper, med særlig vekt på vold i nære relasjoner. Vi vil også intensivere samarbeidet med mottakerlandene om straffesaksjeden, innen politiet, domstolene og kriminalomsorgen.

En helhetlig migrasjonspolitik

Styrking av yttergrensekontrollen

Arbeidet med en helhetlig og velfungerende asyl- og migrasjonspolitik står sentralt i regjeringens arbeidsprogram for 2017. Kontroll og registrering av mennesker som krysser vår felles yttergrense er avgjørende for et velfungerende Schengen-samarbeid og for fri bevegelse innad i Europa. Regjeringen vil bidra til å styrke Det europeiske grense- og kystvaktbyrået (Frontex). Vi vil fortsatt prioritere å bidra til byråets operasjoner i Middelhavet.

Flyktninger og asylsøkere

Det var færre som søkte beskyttelse i Norge i 2016, enn i 2015. I 2016 var det færre migranter som krysset Schengens yttergrense irregulært til Hellas over Egeerhavet, mens det var en økning til Italia over Middelhavet. Situasjonen kan imidlertid raskt endres som følge av utviklingen i land både utenfor Europa, og innen Europa. Det er i norsk interesse at vi lykkes i å etablere en fungerende mekanisme for å fordele asylsøkere mellom land i Europa. Vi vil fortsatt støtte yttergrenseland, blant annet gjennom relokalisering av asylsøkere og EØS-midlene. Videre vil vi i 2017 videreføre vårt bidrag til Det europeiske støttekontoret for asyl (EASO), blant annet ved å bidra med norske eksperter til EU-land som er under stort press.

Norge vil delta i videreutviklingen av visumsamarbeidet. Vi skal også delta i diskusjoner knyttet til reformen av asylregelverket (Dublin), herunder en mekanisme for fordeling av asylsøkere, og videreutviklingen av det europeiske dataregisteret for fingeravtrykk av asylsøkere (Eurodac), og arbeidet med et nytt asylbyrå.

Vi vil videreutvikle samarbeidet med EU om rask retur av mennesker som ikke har krav på beskyttelse, og prioritere europeisk politisamarbeid mot menneskesmugling. Dette er avgjørende for å nå målet

om å motta færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov. Regjeringen vil styrke retursamarbeidet med transitt- og opprinnelsesland.

I 2017 og 2018 har Norge formannskapet i forumet for mellomstatlige konsultasjoner om migrasjon, asyl og flyktninger (IGC). Dette er et uformelt konsultasjonsforum på embetsnivå for 16 likesinnede europeiske og transatlantiske land. Norge vil bruke forumet aktivt for å diskutere hvordan man bedre kan håndtere fremtidige migrasjonsstrømmer, samt diskutere trender og prognoser, beredskap, løsninger for fleksible prosedyrer og internasjonalt samarbeid.

Regjeringen ønsker å videreføre og øke bruken av EØS-midler på asyl- og migrasjonsfeltet. Tiltak for å styrke kapasiteten og kvaliteten i asylsystemet i utvalgte mottakerland har høy prioritet i forhandlingene.

Årsakene til migrasjon, samarbeid med tredjeland

Flukt og migrasjon fra Europas sørlige og sørøstlige nabolag har skapt en langvarig humanitær krise i og rundt Middelhavet. Migrasjonspresset mot Europa som følger av denne situasjonen er en stor utfordring for europeiske land og for europeisk samarbeid. Regjeringen støtter arbeidet med å følge opp handlingsplanen mot irregulær migrasjon som EU og Tyrkia ble enige om i 2015. Migrasjon via Tyrkia påvirker ankomstsituasjonen til Norge, og vi har derfor en interesse av at handlingsplanen gir de ønskede effekter. I 2017 planlegger regjeringen å gjenbosette 3000 syrere, inkludert 850 fra Tyrkia.

Vi må etablere felles ansvar og samarbeid med landene migrantene kommer fra og reiser igjennom på vei til Europa. EU-landene, Norge og Sveits og de afrikanske landene nord for ekvator vedtok i 2015 Valletta-handlingsplanen om styrket migrasjonssamarbeid. Samtidig ble EUs Trust Fund for Africa etablert, for å finansiere tiltak på Afrikas Horn, i Sahel, Vest-Afrika og Nord-Afrika. Regjeringen skal fortsatt delta aktivt i Valletta-samarbeidet og bidra til fondet.

Norge støtter arbeidet med å finne en politisk løsning på konfliktene i Syria, Irak og Libya. Regjeringen vil intensivere hjelpen til flyktninger i nærområdet til konfliktene, både gjennom humanitær bistand og langsiktig støtte. Norge skal bidra med ti milliarder kroner til flyktninger og nødlidende i Syria og nabolandene frem til 2019. Stabiliseringsinnsats i Europas sørlige nabolag vil stå sentralt i regjeringens melding til Stortinget om sikkerhetspolitikken. En langsiktig løsning forutsetter at vi ser migrasjon og bistand i sammenheng, og regjeringen vil legge større vekt på migrasjonshensyn i bistanden.

Sentrale mål for et styrket migrasjonssamarbeid med opprinnelses- og transittland er å forebygge irregulær migrasjon, og å sikre retur av personer som ikke har lovlig opphold. I utvalgte land støtter Norge tiltak for å hindre sekundærmigrasjon til Europa. Innsatsen vil bestå i multilaterale, så vel som bilaterale tiltak i tråd med en helhetlig migrasjonspolitik som også bistandspolitikken inngår. Regjeringen vil videreføre samarbeidet om retur med opprinnelsesland. Retur skal inngå som en integrert og sentral del av det utenrikspolitiske og bistandsmessige forholdet med viktige opprinnelsesland.

Samarbeid om integrering

Gjennom det norske formannskapet i Nordisk ministerråd vil det være tett kontakt om migrasjonsspørsmål på nordisk nivå, og et konkret samarbeid om integrering. Som en del av en helhetlig migrasjonspolitik, og som et tiltak for å øke trygghet og sikkerhet, vil regjeringen forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme gjennom å arbeide for at mennesker med beskyttelsesbehov blir godt integrert i det norske samfunnet. Norge er medlem av det nyopprettede europeiske integreringsnettverket (EIN). Samarbeidet skal styrke koordinering, samarbeid og utveksling av erfaringer i et bredt perspektiv som blant annet omfatter arbeid, utdanning og likestilling.

Arbeidsprogrammet er tilgjengelig elektronisk på www.regjeringen.no/europapolitikk

Her finnes også vedlegget til arbeidsprogrammet, som gir en oversikt over sentrale EU- og EØS-saker i forvaltningen per januar 2017.

Utgitt av: Utenriksdepartementet

ISBN: 13 978-82-8321-003-3

Publikasjonskode: E-965 B

Design: 07 Media

Trykk: MFA, 02/2017